

CE ÎMPIEDICĂ UNEI CREȘTERI ECONOMICE SUSTENABILE ÎN REPUBLICA MOLDOVA?

Marcel CHISTRUGA, dr., IEFS

Recenzent: Lilia ROTARU, dr., IEFS

Literatura de specialitate abundă în analize și modele de creștere și dezvoltare economică. În ultimii 10 ani, un punct de referință în practica internațională în domeniul dat, reprezintă lucrarea lui Hausmann, Rodrik and Velasco unde este descrisă metodologia de determinare a celor mai iminente constrângeri și se bazează pe „o clasificare elementară, dar semnificativă”. Cu alte cuvinte, această abordare adresează o întrebare validă pentru economia unei țări – de ce creșterea este lentă. Articolul prezintă o sinteză a analizei în acest sens, bazată pe studiile efectuate în Republica Moldova.

Cuvinte cheie: creștere economică, constrângeri, mediul de afaceri, accesul la finanțe.

În prezent avem o situație destul de interesantă – Republica Moldova are ritmuri bune de creștere, dar dinamica pozitivă nu este generată de factori interni. Consumul, finanțat din remiteri, determină dinamica economică, iar Republica Moldova are pe intern capacitate redusă de a genera creștere calitativă. Actualmente orice întârziere în realizarea unor reforme profunde, liberale prin esență, va reține Republica Moldova în ultimul etalon al dezvoltării, deoarece economia modernă este o economie liberală.

Literatura de specialitate abundă în analize și modele de creștere și dezvoltare economică. Unele aplicabile în cazul Republicii Moldova, altele irelevante. În ultimii 10 ani, un punct de referință în practica internațională în domeniul dat, reprezintă lucrarea lui Hausmann, Rodrik and Velasco unde este descrisă metodologia de determinare a celor mai iminente constrângeri și se bazează pe „o clasificare elementară, dar semnificativă”. Cu alte cuvinte, pentru simplificare, această abordare adresează o întrebare validă pentru economia unei țări – de ce creșterea este lentă, fie din cauza rentabilității investițiilor sau din cauza accesului la finanțe. Astfel, această abordare permite să identificăm unele priorități pentru politicile publice.

În continuare ne vom concentra asupra constrângerilor

WHAT PREVENTS SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN MOLDOVA?

Marcel CHISTRUGA, PhD, IEFS

Reviewer: Lilia ROTARU, PhD, IEFS

The literature is replete with analysis and models of economic growth and development. In the past 10 years, a milestone in international practice in this area, is the work of Hausmann, Rodrik and Velasco describes the methodology for determining where the most immediate constraints and is based on "a basic classification, but significant." In other words, this approach addresses a valid question for a country's economy – why growth is slow. The article presents a summary of the analysis in this respect, based on studies in Moldova.

Key words: economic growth, constraints, business environment, access to finance.

Currently we have a quite interesting situation – Moldova has good growth rates, but the positive trend is not caused by internal factors. Consumption, financed by remittances, determines economic growth, and Moldova has limited internal capacity to generate an increase in quality. Currently any delay in achieving deep reforms, liberal in essence, will retain the Republic of Moldova in the last step of development, because the modern economy is a free economy.

The specialized literature is replete with analysis and models of economic growth and development. Some applicable to the Republic of Moldova, others irrelevant. In the past 10 years, a milestone in international practice in this area has been the work of Hausmann, Rodrik and Velasco, which describes the methodology for determining the most immediate constraints and is based on "a basic, but significant classification." In other words, for simplicity, this approach addresses a valid question for a country's economy - why growth is slow, either because of investment return or because of access to finance. Thus, this approach allows identifying some priorities for public policy.

Below we will focus on constraints in the Republic of Moldova. The analysis is based on the following studies,

în Republica Moldova. Analiza se bazează pe următoarele studii, care toate au la bază aceeași metodologie:

1. "Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică", studiu efectuat pentru Programul "Compact" în 2008, Corporația Provoacă Rile Mileniului. D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan.
2. "Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică", studiu elaborat de Expert-Group pentru Cancelaria de Stat în anul 2010, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf.
3. "Relația dintre constrângeri și creșterea economică", Program pentru tinerii cercetători, A. M., 2010.

Conform cadrului de analiză a constrângerilor, cauza rentabilității joase a activității economice este determinată de deficiența beneficiilor sociale sau de ratele scăzute ale rentabilității capitalului privat.

Rentabilitatea capitalurilor cu destinație socială

Deși, studiile menționate nu au o poziție univocă în această privință. Așezarea geografică, cât și resursele naturale ale Republicii Moldova nu sunt o problemă de constrângere majoră a creșterii economice, cel puțin pe termen scurt. În analiza efectuată de către Expert-Group resursele naturale ca pământul și resursele acvatice, la momentul actual, sunt suficiente pentru dezvoltarea economică a țării, iar riscurile aduse de schimbarea climei, nicidecum nu sunt cele mai critice din perspectiva comparațiilor internaționale¹.

Studiul elaborat în 2008 pentru programul "Compact", nu consideră că factorii naturali sunt o constrângere critică cu toate că admite existența unor deficiențe. Astfel, accesul pe piețele de desfacere se va îmbunătăți datorită proximității cu UE, dotarea cu terenuri și spații pentru dezvoltare este bună și efectul climei asupra forței de muncă este marginal. În același timp, condițiile climatice și a solului duc la deprecierea rapidă a infrastructurii drumurilor și dotarea cu resurse acvatice este o potențială problemă în viitor².

Al treilea studiu elaborat în cadrul programelor de stat pentru tinerii cercetători, adăugător la concluziile primelor două studii, consideră că o problemă constituie irigațiile și resursele acvatice ale țării. Odată cu recuperarea economiei și agriculturii în particular, deficitul resurselor de apă potabilă se va mărita. Pe termen lung, deficitul de apă poate deveni un impediment important în fața creșterii economice. Alte probleme cheie ale sectorului includ în principal capacitățile reduse ale instituțiilor de colectare venituri suficiente pentru acoperirea corespunzătoare a cheltuielilor operaționale, de menținere și investiționale.

Astfel, în ceea ce privește dotarea cu terenuri, Republica Moldova are soluri agricole excelente ce cuprind aproape 77% din suprafața țării, ceea ce nu prezintă o constrângere

all using the same methodology:

1. "Preliminary Report of Analysis of Constraints to Economic Growth", study for the "Compact" Program in 2008, Millennium Challenge Corporation. D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan.
2. "Report on Analysis of Constraints to Economic Growth," Expert-Group study commissioned by the State Chancellery in 2010, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf.
3. "The Relationship between Constraints and Economic Growth" Program for young researchers, ASM, 2010.

Under the framework of constraints' analysis, the reason for low profitability of the economic activity is the deficiency of social benefits or the low rates of return on private capital.

Return on Social Purpose Capital

However, the abovementioned studies do not have a univocal position in this regard. The geographical position and the natural resources of the Republic of Moldova are not an issue of major constraint to economic growth, at least in the short term. In the analysis conducted by Expert-Group, natural resources like land and water resources are currently sufficient for the country's economic development and the risks brought by climate change are by no means the most critical in terms of international comparisons³.

The study prepared in 2008 for "Compact" Program does not see the natural factors as a critical constraint although admits that there are certain deficiencies. Thus, access to markets will improve due to proximity with the EU, the availability of land and space for development is good and the effect of climate on the labor force is marginal. At the same time, climate and soil conditions lead to rapid depreciation of road infrastructure and provision of water resources is a potential problem in the future⁴.

The third study developed under state programs for young researchers, in addition to the findings of the first two studies, believes that irrigation and water resources of the country are also a problem. With the recovery of the economy and agriculture in particular, the deficit of drinking water resources will increase. In the long term, water scarcity may become a major impediment to the growth. Other key issues in the sector mainly include low capacity of institutions to collect sufficient revenue to cover the operating, maintenance and investment expenditures accordingly.

Thus, regarding the acquisition of land, Moldova has excellent agricultural soils that cover about 77% of the country, which does not present a major constraint. Natural capital is conducive to development of the

¹ "Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică", studiu elaborat de Expert-Group, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf, p. 7

² "Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică", D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan, p. 18

³ "Report on the Analysis of Constraints to Economic Growth", study by Expert-Group, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf, p. 7

⁴ "Preliminary Report on the Analysis of Constraints to Economic Growth", D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan, p. 18

major. Capitalul natural este favorabil dezvoltării Republicii Moldova. Poziția geografică a țării este moderată și compensată prin deschiderea economică a țării.

Infrastructura

Toate analizele efectuate denotă o stare precară a infrastructurii, în special a celei rutiere. Cu toate că în general lungimea și densitatea infrastructurii rutiere pare a fi suficiente din perspectiva comparativă, calitatea acesteia este nesatisfăcătoare. Această stare determină costuri sporite pentru desfășurarea afacerilor și reduce atractivitatea investițională a Republicii Moldova¹.

În afară de infrastructura rutieră, studiul efectuat pentru programul "Compact" indică asupra a trei probleme ce împiedică dezvoltarea eficientă a sectorului TIC: ineficiența pieței de telecomunicații; un sector TIC subdezvoltat, cât și disponibilitatea redusă și acceptarea de servicii electronice de către cetățeni, întreprinderi și autorități². Deci, deși statisticile arată un nivel satisfăcător al dezvoltării, sectorul nu-și valorifică pe deplin potențialul. Această concluzie este validă și în cazul studiului Expert-Group.

Conform studiului pentru Cancelaria de Stat, celelalte tipuri de infrastructură sunt la un nivel adecvat regiunii. Constatarea este argumentată în baza unor indici comparativi la nivelul regiunii (Indicatorii de tranziție, BERD). Deși autorii menționează că poziția mediană a Moldovei în aceste clasamente nu camuflează deficiențele la capitolul furnizarea resurselor energetice și eficiența redusă în utilizarea lor, problemele în asigurarea cu apă și cu sistemele de canalizare în mediul rural.

Aceleași concluzii le găsim în toate aceste studii, dar trebuie de menționat că, în general o infrastructură precară reduce mobilitatea factorilor de producție. Mobilitatea factorilor influențează costurile acestor factori. Astfel, diferențele de prețuri ale factorilor de producție este un indicator, implicit, al diferențelor regionale în disponibilitatea componentelor de infrastructură. De aceea, considerăm că nu doar infrastructura rutieră este o constrângere, dar este necesar de a avea o abordare mai amplă care ar include și celelalte infrastructuri, cea aeriană, de telecomunicații, cea energetică, rețelele de apă și calea ferată. Conform „Raportului de Competitivitate Global 2010-2011” pe o scară de la 1 la 7, Republica Moldova este notată cu 3,1³, la calitatea infrastructurii. La acest compartiment ocupăm una dintre ultimile poziții nu doar în regiunea Europei de Est și a Asiei Central, ci în lume, și ne plasăm pe poziția 119, într-un clasament format din 139 de state.

Capitalul uman

Deficiențele la capitolul capital uman se găsesc în toate cele trei studii, dar cu accente diferite. În analiza efectuată în 2008, capitalul uman nu este prezentat ca o constrângere

Republicii Moldova. Poziția geografică a țării este moderată și compensată de deschiderea economică a țării.

Infrastructura

All the conducted analyses show a poor infrastructure, particularly in the road transport. Although the overall length and density of the road infrastructure appear to be sufficient in comparative perspective, its quality is unsatisfactory. This condition causes increased costs for doing business and reduces investment attractiveness of the Republic of Moldova¹.

Besides road infrastructure, the study performed for "Compact" program refers to three problems impeding the efficient development of the ICT sector: telecommunications market inefficiency; underdeveloped ICT sector, as well as reduced availability and acceptance of electronic services by citizens, companies and authorities². Thus, although statistics show a satisfactory level of development, the sector does not explore its full potential. This conclusion applies to the Expert-Group study as well.

According to the study commissioned by the State Chancellery, other types of infrastructure are at an appropriate level of the region. The finding is substantiated based on comparative indicators for the region (indicators of transition, EBRD). However, the authors mention that the median position of Moldova in these rankings does not hide the deficiencies in terms of energy supply and reduced efficiency in their use, problems with water supply and sewerage systems in rural areas.

The same conclusions can be found in all these studies, but it should be noted that, generally poor infrastructure reduces the mobility of factors of production. Mobility of factors influences the costs of these factors. Thus, differences in prices of production factors are implicitly an indicator of regional differences in the availability of infrastructure components. Therefore, we consider that not only the road infrastructure is a constraint, but it is necessary to have a broader approach that would include other facilities, such as the air transport, telecommunications, the energy, water and rail networks. According to "Global Competitiveness Report 2010-2011" on a scale of 1-7, Moldova is denoted by 3.1³ in terms of the quality of infrastructure. In this regard we hold one of the last positions in Eastern Europe and Central Asia, but also in the world, ranking 119th among 139 countries.

Human Capital

Shortcomings related to human capital are found in all three studies, but with different accents. The analysis performed in 2008 shows human capital as a major

¹ "Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică", studiu elaborat de Expert-Group, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf, p. 7

² "Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică", D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan, p. 36

³ Pentru majoritatea indicatorilor incluși în „Raportul de competitivitate Global 2010-2011”, indicatorii analizați sunt calificați pe o scară care cuprinde valori de la 1 la 7 – exprimând cea mai rea stare a indicatorului analizat, iar 7 reprezintă situația inversă.

major. Astfel, din cauza că beneficiile pentru calificare⁶ sunt mari și în creștere. Respectiv, autorii constat că din cauza numărului mare de posesori de studii terțiare printre imigranți, Moldova are capacități umane neutilizate, respectiv creșterea beneficiilor salariale pentru calificare, nu este un indicator pentru a constata o constrângere a capitalului uman. În același timp, există evidențe că întreprinderile străine oferă o plată mai mare pentru abilități de lucru critice, ceea ce înseamnă că setul de abilități și deprinderi de muncă cerute de companiile străine, este mai deficitar pe piața de muncă internă, decât acela cerut de companiile domestice.

În analiza efectuată pentru Cancelaria de Stat, capitalul uman este prezentat ca o constrângere. Concluzia se bazează pe faptul că piața muncii are dezechilibre majore. Contrar aprecierilor din primul studiu, Expert-Group enunță că avem forță de muncă relativ calificată, dar care nu este utilizată eficient. Conform chestionarelor efectuate de organismele internaționale jumătate din angajatori consideră că nivelul scăzut al abilităților de muncă este o constrângere majoră în activitatea lor, și, concomitent, se atestă un nivel redus al indicatorilor de calitate în sistemul educațional din Republica Moldova.

La deficiențele enunțate, studiul ASM, atestă faptul că la nivel demografic se observă o reducere a populației în ultimii ani, la care se adaugă o creștere masivă a numărului de emigranți. Se observă o descreștere a specialiștilor în domeniul agro-industrial. Calitatea și conținutul studiilor nu corespunde cu necesitățile cererii de muncă în Republica Moldova. Contrar studiilor precedente, analiza efectuată în cadrul proiectelor pentru tineri cercetători, calificarea remunerată la un nivel scăzut, în schimb remunerarea specialiștilor cu un grad înalt de calificare la un nivel comparabil cu cel din regiune.

Confirmarea acestor probleme se regăsește și în notele de politici ale Guvernului. Sistemul educațional este ineficient, înregistrând o scădere a numărului de elevi comparativ cu un număr mare de cadre didactice și cadre nedidactice insuficient remunerate. Continuă declinul demografic grație ratelor scăzute ale fertilității și emigrației masive. Normele învechite, datând din timpuri sovietice, au permis creșteri neargumentate a numărului de cadre didactice și nedidactice⁷.

Rate scăzute ale rentabilității capitalurilor private (low appropriability)

Practic întrebarea constă în faptul de ce 1 leu investit în Moldova are o rentabilitate atât de mică.

Riscuri macroeconomice

Studiile analizate reflectă, în mare parte, aceleași rezultate. Astfel, inflația și deficitul comercial este o

constrângere. Acest lucru se datorează faptului că beneficiile de calificare⁹ sunt mari și în creștere. Conform studiilor, autorii au găsit că din cauza numărului mare de titulari de diplomă de învățământ superior printre imigranți, Moldova are capacități umane neutilizate și astfel creșterea beneficiilor salariale pentru calificare nu este un indicator pentru a constata o constrângere a capitalului uman. În același timp, există evidențe că angajatorii străini oferă o plată mai mare pentru abilități de lucru critice, ceea ce înseamnă că setul de abilități și deprinderi de muncă cerute de companiile străine, este mai deficitar pe piața de muncă internă decât acela cerut de companiile domestice.

Analiza efectuată pentru Cancelaria de Stat arată că capitalul uman este prezentat ca o constrângere. Concluzia se bazează pe faptul că există dezechilibre majore pe piața muncii. Contrar rezultatelor din primul studiu, Expert-Group afirmă că avem o forță de muncă relativ calificată, dar care nu este utilizată eficient. Conform chestionarelor efectuate de organismele internaționale jumătate din angajatori consideră că nivelul scăzut al abilităților de muncă este o constrângere majoră în activitatea lor, și, concomitent, se atestă un nivel redus al indicatorilor de calitate în sistemul educațional din Republica Moldova.

La deficiențele enunțate, studiul ASM, atestă faptul că la nivel demografic se observă o reducere a populației în ultimii ani, la care se adaugă o creștere masivă a numărului de emigranți. Se observă o descreștere a specialiștilor în domeniul agro-industrial. Calitatea și conținutul studiilor nu corespunde cu necesitățile cererii de muncă în Republica Moldova. Contrar studiilor precedente, analiza efectuată în cadrul proiectelor pentru tineri cercetători, calificarea remunerată la un nivel scăzut, în schimb remunerarea specialiștilor cu un grad înalt de calificare la un nivel comparabil cu cel din regiune.

Confirmarea acestor probleme se regăsește și în notele de politici ale Guvernului. Sistemul educațional este ineficient, înregistrând o scădere a numărului de elevi comparativ cu un număr mare de cadre didactice și cadre nedidactice insuficient remunerate. Continuă declinul demografic grație ratelor scăzute ale fertilității și emigrației masive. Normele învechite, datând din timpuri sovietice, au permis creșteri neargumentate a numărului de cadre didactice și nedidactice⁸.

Low Rates of Return on Private Capital (Low Appropriability)

Practic întrebarea constă în faptul de ce 1 leu investit în Moldova are o rentabilitate atât de mică.

Macroeconomic Risks

⁶ "Report on the Analysis of Constraints to Economic Growth", study by Expert-Group, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf, p. 7

⁷ "Preliminary Report on the Analysis of Constraints to Economic Growth", D. Caragia, V. Bozu, I. Gotisan, p. 36

⁸ For most indicators included in the "Global Competitiveness Report 2010-2011" the analyzed indicators are qualified on a scale of values from 1 to 7 - expressing the worst condition of the analyzed indicator, and 7 is the opposite.

¹ Analiza a fost efectuată pe baza relațiilor lui Mincer.

² Moldova. Note de politici. 2009, p.56

⁹ The analysis was based on Mincer's relations.

¹⁰ Moldova. Policy notes. 2009, p. 15

problem major pentru creșterea economică în Republica Moldova. Studiul pentru Cancelaria de Stat menționează că măsurile BNM de control a inflației sunt atractive și de rezultate pe termen mediu. Dar, pe de altă parte, se constată existența surselor stabile de acoperire a deficitului comercial (veniturile remite de emigranți). Acest fenomen reduce din vulnerabilitatea economiei la presiunile deficitului comercial, dar are și un cost destul de mare.

Riscul reducerii remiterilor este direct legat de creșterea economică în Republica Moldova. Orientarea economiei naționale pe utilizarea remiterilor nu este o opțiune viabilă. Pe termen mediu reorientarea economiei naționale spre investiții și export poate duce la deteriorarea nivelului și a calității dezvoltării¹.

Riscuri microeconomice

Se atestă o oricare îmbunătățire se atestă la compartimentele mediului de afaceri, comerțul exterior și presiunea fiscală. Însă în aceste domenii schimbările sunt destul de lente și nu au consistență, acest lucru poate fi explicat prin faptul că garantarea drepturilor de proprietate, corupția, birocracia și supra-reglementarea diminuează puternic efectele pozitive ale schimbărilor economice.

Deși, pe parcursul ultimilor ani climatul de afaceri s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură. Guvernul s-a orientat spre reforme, ce ar asigura un mediu facilitat pentru afaceri, însă multe proiecte de optimizare se implementează prea lent. La aceasta se mai adaugă instabilitatea mediului politic, corupția și birocracia factori ce mențin mediul de afaceri din Moldova mult mai nefavorabil decât în țările din regiune. Se întreprind eforturi ca sistemul judiciar să devină tot mai independent, dar prevederile actuale nu protejează curțile de presiuni politice. Iar calitatea sistemului judiciar nu sunt compatibile cu aspirațiile de creștere economică sustenabilă a Republicii Moldova.

Accesul la finanțe

Studiile efectuate în cadrul tinerilor cercetători al ASM și cel de către Expert-group au ajuns la concluzia că accesul la finanțe este o constrângere majoră la creșterea economică. Cel de-al treilea studiu efectuat în 2008 pentru programul "Compact", consideră că accesul la finanțe nu este o constrângere, dar în același timp punctând unele probleme ale sistemului financiar.

În ansamblu cercetările studiului arată că indicatorii sectorului bancar se află la un nivel acceptabil, dar tabloul pozitiv este afectat de probleme structurale legate de: cadrul legislativ, absența unor birouri a istoriilor de creditare, relații opace de proprietate.

În studiu se mai evidențiază că sistemul financiar nu este suficient de dezvoltat, iar piața financiară locală nu este matură, creditele bancare sunt în esență ultima și primară sursă de finanțare pentru firmele moldovenești. Principalele constrângeri ale sistemului bancar ar fi: asimetria activității de creditare, preferințele temporale ale băncilor, cât și ambiguitatea cadrului legal din domeniu.

The reviewed studies reflect basically the same results. Thus, inflation and trade deficit is a major problem for economic growth in Moldova. The study for the State Chancellery mentions that the inflation targeting measures of the NBM are expected to bear fruit in the medium term. But on the other hand, there are stable sources of coverage of the trade deficit (remittances from emigrants). This reduces the vulnerability of the economy to trade deficit pressure, but also has a rather high cost.

The risk of remittances reduction is directly related to economic growth in the Republic of Moldova. The focusing of the national economy on the use of remittances is not a viable option. On the medium term the failure to target the national economy to investment and export may damage the level and quality of development⁹.

Microeconomic Risks

The studies show deficiencies in this respect. The study by the Expert-Group notes that the most difficult areas are: employment/labor availability, import-export activities and the protection of investors' interests.

However, the business climate has improved to some extent during the recent years. The Government became reform-oriented and this would ensure a business enabling environment, but many projects for improvement are being implemented too slowly. To this we add the political instability, corruption and bureaucracy factors, because of which the business climate in Moldova remains more unfavorable than in countries of the region. Efforts are made to the judiciary to become more independent, but the current provisions do not protect the courts from political pressures. The quality of the judiciary does not meet the sustainable economic growth aspirations of Moldova.

Access to finance

The studies conducted within the young researchers program of the ASM and by Expert-group concluded that access to finance is a major constraint to economic growth. The third study conducted in 2008 for "Compact" program considers that access to finance is not a constraint, but also points out some problems of the financial system.

Overall, the study shows that the indicators of the banking sector are at an acceptable level, but the positive picture is affected by structural problems.

The study shows that the financial system is still not sufficiently developed, and local financial market is not mature, the bank loans are essentially the last and primary source of funding for Moldovan companies. The main constraints of the banking system would be: asymmetry in lending activity, banks' time preferences, as well as the legal ambiguity in the field.

¹ "Relația dintre constrângeri și creștere economică", Program pentru tinerii cercetători, AȘM, 2010.

⁹ "The Relationship between Constraints and Economic Growth" Program for young researchers, ASM, 2010.

Celelalte două studii relev probleme grave în accesul la finanțe, studiile pun în evidență faptul că accesul la finanțele interne este deficitar și nu corespunde necesităților economiei. Sumarul cauzelor invocate în ambele studii se rezumă la rate mari ale dobânzii (cele mai mari rate la credite acordate din regiune), condițiile pentru gaj restrictive și mari, pondere mare a creditelor neperformante, lipsa competiției în sistemul bancar, insuficiența produselor financiar, sistem juridic și regulatoriu defectuos, acces limitat la piețele financiare internaționale.

CONCLUZII

Analiza constrângerilor este focusată asupra motivelor care stau la baza deciziilor posesorilor de capital de a investi sau nu (Funcția de producție Cobb-Douglas). Diagnoza creată realizată prin analiza constrângerilor constă în analizarea acelor factori care reprezintă impedimentele eminente pentru creșterea economică. În continuare, urmând cadrul conceptual al analizei constrângerilor, în urma analizei efectuate, prezentăm schematic constrângerile în calea creșterii economice pentru Republica Moldova.

The other two studies reveal serious problems in accessing finance, the studies reveal that access to internal finance is weak and does not meet the needs of the economy. Summary of causes invoked in both studies are limited to high interest rates (the highest rates in credits in the region), and restrictive and large mortgage conditions, high percentage of delinquent loans, lack of competition in the banking system, lack of financial products, poor legal and regulatory system, and limited access to international financial markets.

CONCLUSIONS

The analysis of constraints is focused on the reasons underlying decisions of capital owners to invest or not (Cobb-Douglas production function). Diagnosis of growth achieved by analyzing constraints implies the analysis of those factors that are outstanding impediments to economic growth. Following the conceptual framework of constraints' analysis we will outline below the constraints to economic growth in the Republic of Moldova.

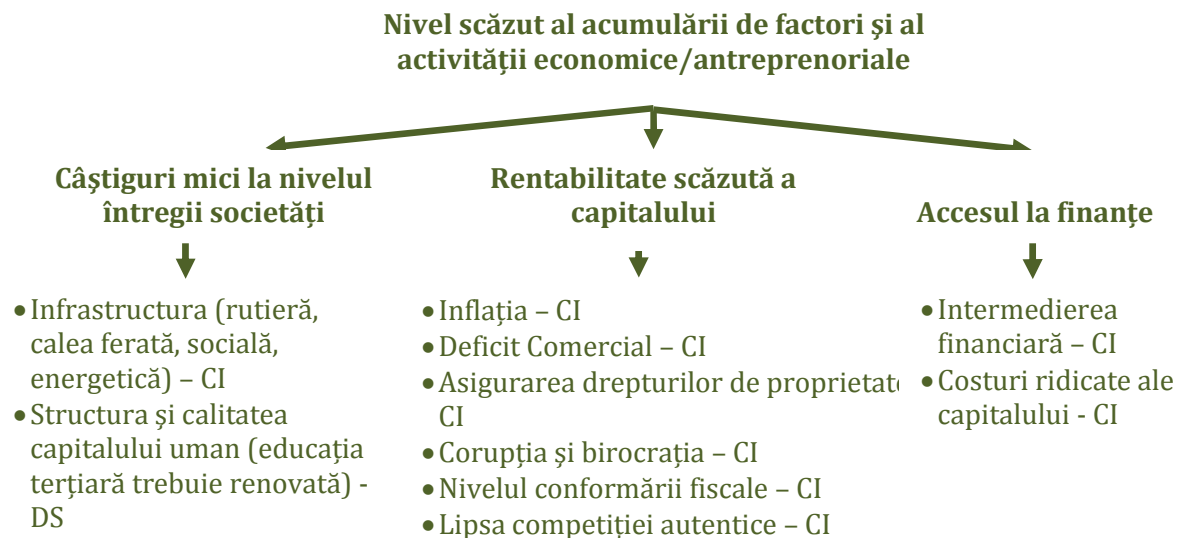

Fig. 1. Analiza constrângerilor pentru Republica Moldova/

Fig. 1. Constraints Analysis for the Republic of Moldova

Notă/Note: *CI-constrângere iminentă; DS – Deficiență structurală./CI – imminent constraint, SD - Structural Deficiency.*

Studiile relev o multitudine de probleme și deficiențe, întrebarea cea mai importantă este pe care le alegem ca cele mai iminente constrângeri. Considerăm, că la acest nivel al dezvoltării economice guvernului de a stabili și respecta reguli clare de joc pentru întreaga societate este cea mai mare piedică pentru creșterea economică. Astfel, constrângeri ca corupția și birocrăția, garantarea drepturilor de proprietate, existența unui cadru concurențial autentic, sunt acelea care nu permit apariția și dezvoltarea unui mediu de afaceri calitativ și viabil.

La această constrângere adăugăm și accesul deficitar la

Studies show a multitude of problems and deficiencies, the most important question is what we choose as the most immediate constraints. We believe that at this stage of development the government's failure to establish and follow clear rules of the game for the whole society is the biggest obstacle to economic growth. Thus, constraints like corruption and bureaucracy, ensuring property rights, the existence of a genuine competitive environment are those that prevent the emergence and development of a quality and sustainable business environment.

To this constraint we add poor access to financial

resurse de finanare, din cauza costurilor mari, lipsei competiției pe piața financiar internă și accesul redus la piețele financiare internaționale.

Teoretic, cele două constrângeri ar trebui să aibă simptome diferite, dacă problema este în accesul la finanțe, atunci ratele dobânzii ar trebui să fie la un nivel mare și cu deficite cronice ale contului curent. Pe când, dacă există o problemă la rentabilitatea investițiilor, atunci ar trebui să avem rate mici ale dobânzii și surse externe care stimulează consumul, dar nu contribuie la capacitatea productivă a economiei. Considerăm ambele constrângeri enunțate valide, și argumentăm acest lucru prin specificul și structura economiei naționale, care este de a natură, încât subminează sectoarele/zonile în care teoretic ar trebui să fie, în unele cazuri chiar, să avem oarecare ameliorare. Acest tablou este rezultatul lipsei de reforme esențiale și profunde în Republica Moldova.

Un argument în plus, pentru alegerea acestor constrângeri, a fost faptul că economia de piață funcțională presupune unele caracteristici definitorii: prețuri și comerț liberalizat; sistem juridic funcțional, drept de proprietate garantat; stabilitate macroeconomică și politici economice coerente; sector financiar bine dezvoltat; absența oricărei bariere semnificative la intrarea și ieșirea unei companii de pe piață; sector dezvoltat al întreprinderilor mici; liberă concurență protejată de un cadru legislativ aplicabil. Respectiv, în materialele prezentate ulterior ne vom axa pe accesul la finanțe și în particularitate mediul de afaceri în Republica Moldova.

resources because of high costs, lack of competition in the domestic financial market and limited access to international financial markets.

Theoretically, the two constraints should have different symptoms, if the problem is access to finance, then interest rates should be at a large level and with chronic current account deficits. But if there is a problem with return on investment, we should have lower interest rates and external resources that stimulate consumption, but do not contribute to the productive capacity of the economy. We consider both the announced constraints as valid, and argue it by the specificity and structure of national economy, which is such that it undermines the sectors/areas in which theoretically there should be or, in some cases, there is some improvement. Thus is the result of lack of essential and profound reforms in Moldova.

An additional argument for choosing these constraints was that a functional market economy requires some defining characteristics: free price and trade, functional legal system, guaranteed property right; macroeconomic stability and consistent economic policies; well developed financial sector; absence of any significant barriers to entry and exit of companies on the market; developed sector of small enterprises; and free competition, protected by applicable legal framework. Accordingly, the materials we will present later will focus on access to finance and particularities of business environment in the Republic of Moldova.

Bibliografie/Bibliography

1. "Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică", studiu efectuat pentru Programul "Compact" în 2008, Corporația Provocările Mileniului. D. Caragia, V. Bozu, I. Goti an.
2. "Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică", studiu elaborat de Expert-Group pentru Cancelaria de Stat în anul 2010, *particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf*.
3. "Relația dintre constrângeri și creșterea economică", Program pentru tineri cercetători, A. M., 2010.
4. Moldova. Note de politici. 2009, p.56